

MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SKUP
Biblija – knjiga Mediterana *par excellence*
Split, 24. – 26. rujna 2007.

Mario CIFRAK, Zagreb

Otvaranjem biblijske izložbe u nedjelju 23. rujna 2007. započeo je međunarodni znanstveni simpozij o »Bibliji kao knjizi Mediterana *par excellence*«. To je dio stalnoga postava koji se nalazi u crničkom samostanu, a zahvaljujući prof. dr. Tomislavu Vuku prikazan je sada i splitskoj javnosti. Sam rad simpozija započeo je u ponedjeljak 24. rujna pozdravom akademika Nenada Cambia koji je bio i glavni organizator kao član Književnog kruga u Splitu i Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu. U ime Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu skup je pozdravio prof. dr. Marijan Vugdelija.

Prijepodne prvoga radnog dana obilježila su prije svega tipično biblijska predavanja. Prof. dr. Marinko Vidović, dekan KBF-a u Splitu, govorio je o nastanku Biblije. Budući da je Biblija zbirka knjiga, knjižnica, biblioteka ili književnost jednoga naroda formirana kroz dugi niz stoljeća, predavač je u svom predavanju pokušao ukratko prikazati proces njezina nastanka na književnoj i povijesnoj razini. O biblijskom kanonu izlagao je prof. dr. Anto Popović s Franjevačke teologije u Sarajevu. Izlaganje je polazilo od činjenice postojanja različitih kanona, te povijesnog i interpretacijskog aspekta kanona. Glavne naglaske u promišljanju Svetoga pisma Novog zavjeta danas iznio je prof. dr. Ivan Dugandžić s KBF-a u Zagrebu. Interes biblijske znanosti u posljednje vrijeme sve se više pomiče od pitanja metode prema hermeneutičkim pitanjima. Vrlo se živo raspravlja i o ulozi kristologije u Novom zavjetu i njezinu odnosu prema biblijskom monoteizmu. Iz Jeruzalema je došao prof. dr. Frédéric Manns koji je govorio o semitizmu i utjecaju palestinskog targuma na Novi zavjet. Također iz Jeruzalema došao je i prof. dr. Tomislav Vuk koji nas je uveo u doprinos orijentalistike za biblijske znanosti, naročito na području historiografije. Svrha predavanja nije bila teološka obrada »Svetoga pisma« nego prikaz teoretskog ustrojstva i postavki te metodoloških postupaka znanstvenih disciplina koje su u proučavanju prošlosti tog područja upućene na intenzivnu međusobnu interdisciplinarnu suradnju. Domagoj Runje je upravo doktorirao u Rimu na temu

»Božji narod u Hramskom svitku«, pa kako je riječ o kumranskom tekstu tako je i njegovo predavanje bilo usmjereno na važnost kumranskih rukopisa u proučavanju Biblije. Dr. Drago Šimundža obradio je književne rodove i literarne vrste u Bibliji. Izostalo je predavanje mr. Bože Odošića o najstarijim prijevodima Biblije (Septuaginta, targumi, Pešita).

Poslijepodnevni je rad bio više u ekumenskom i međureligijskom ozračju. Ipak je prvo predavanje održao akademik Jože Krašovec iz Ljubljane govoreći o univerzalnim i lingvističkim aspektima ljudskog razvoja u Bibliji i kulturnoj povijesti. Književni i poetski tekstovi u Svetom pismu prenose nam, kroz različite književne vrste, znanje i iskustvo o događajima u svijetu i povijesti čovječanstva u skladu sa skrivenim zakonima fizičkog i metafizičkog, materijalnog i duhovnog svijeta. Pisci su tekstova vjerovali u sintezu, spoj svega i stvaranje koje se kreće prema određenom cilju. Svoj nedolazak ispričao je i episkop Irinej Bulović koji je trebao govoriti o simbolima Mediterana kao simbolima Biblije, posebno Novoga zavjeta. Umjesto prodekanice Teološkog fakulteta »Matija Vlačić Ilirik« u Zagrebu dr. Lidije Matošević govorio je dr. Davorin Peterlin o protestantskom razumijevanju Svetoga pisma. Islam i Biblija bila je tema o kojoj je govorio Šefko Omerbašić.

Drugi radni dan započeo je predavanjem prof. dr. Marijana Vugdelije s osvrtom na biblijski nauk o nenasilnom otporu i ljubavi prema neprijatelju (Mt 5,38-48). Te stranice evanđelja oduvijek su se držale kao specifično kršćanske, držalo ih se najsavršenijim izrazom evanđeoskog morala, najvišim vrhuncem ljudske misli uopće. Taj čuveni Isusov nauk pruža čitatelju sažetak izuzetno originalnih ideja. Ni Stari zavjet, ni židovski svijet, ni grčko-rimski svijet onoga vremena ne nude nešto ni izdaleka slično. Patrolog i plodni pisac prof. dr. Marijan-Mate Mandac vrlo je živopisno prikazao život i rad sv. Jeronima, prevoditelja Biblije na latinski (Vulgata). Akademik Radoslav Katičić koji je uvodnim esejom već progovorio na otvaranju 19. knjige Mediterana u svom je predavanju prikazao splitski evangelijarij (Evangeliarium Spalatense), pergamentni kodeks što se čuva u Arhivu splitskoga kaptola. Akademik je zapravo time napravio prethodno priopćenje onoga što će biti tiskano kao popratni tekst faksimilnog izdanja kodeksa iz 2004. O Marulićevu evanđelistaru trebao je govoriti prof. dr. Adalbert Rebić koji zbog bolesti nije mogao prisustvovati simpoziju. Budući da nije bio prisutan ni Tomislav Ladan riječ je uzeo dr. Miroslav Palameta, veleposlanik Bosne i Hercegovine u Vatikanu. I on je posvetio svoje predavanje Marulićevu čitanju Biblije. Prof. dr. Petar Bašić radio je na izdavanju Kašićeva prijevoda Svetoga pisma u Paderbornu 1999.–2000., pa je bilo logično da kaže nešto o značajkama toga prijevoda. Prijepodnevni je rad dosegao vrhunac autentičnim svjedočanstvom o prijevodu koji je obilježio naše pokoncilsko vrijeme a koji je dovršen 1968., odnosno o »zagrebačkoj« Bibliji. O njoj je govorio njezin glavni urednik Bonaventura Duda, professor emeritus KBF-a u Zagrebu.

Poslijepodnevni je rad započeo izlaganjem dr. Vesne Badurina-Stipčević iz Staroslavenskog instituta u Zagrebu. Ona je upozorila na postojanje hrvatskoglagoljske Biblije na koje upućuju arhivski podaci, a opsežna biblijska čitanja u glagoljskim brevijarima i misalima omogućuju rekonstrukciju prvobitnoga glagoljskog biblijskog teksta. Skupu se nije obratio ni Alojzije Jembrih iz Zagreba koji je za temu imao: »Glagoljični autograf oglednoga hrvatskoga prijevoda Novoga zavjeta Stipana Istrijana (1560.)«. Na glagoljsku baštinu i čitanja nadovezuje se pohrvaćenje poslanica i evanđelja, odnosno hrvatski lekcionari koji su bili tema predavanja što ga je održao dr. Mario Cifrak s KBF-a u Zagrebu. Posljednje predavanje imao je akademik Nenad Cambi, a temu »Sveti Pavao na moru« sugerirao je msgr. dr. Marin Barišić, nadbiskup i metropolit splitsko-makarski kao član organizacijskog i znanstvenog odbora simpozija. Predavanje se oslanja na prikaz Pavlova puta u Rim kako to prikazuju Dj 27 – 28. Akademik Cambi je kao arheolog pokušao iznijeti sve argumente u prilog Pavlova boravka zbog brodoloma na Mljetu a ne na Malti.

Treći i završni dan simpozija započeo je izlaganjem msgr. dr. Mate Zovkića iz Sarajeva. Budući da je dr. Zovkić radio na ponovljenom i popravljenom izdanju Šarićeva prijevoda Svetoga pisma iz Drugoga svjetskoga rata a koje je izišlo 2006., bilo je logično da nam prikaže taj prijevod od početaka tj. od 1941., preko drugoga madridskog i konačno ovoga trećega popavljenog izdanja. Akademik Josip Bratulić govorio je o Bibliji i jeziku hrvatske književnosti. Prijevodi Biblije, Svetoga pisma, u mnogim europskim kulturama u temeljima su njihova jezika i književnosti. Hrvatima je evanđeoska riječ stizala u latinskom jeziku, iz dalmatinskih gradova i od franačkih misionara, ali puninu razumljivosti i udomaćenosti u narod postigla je knjigama Svete Braće, Konstantina Ćirila i Metoda, prvenstveno njihovim prijevodom evanđelja, a zatim i cjelovite Biblije. Svoje predavanje nije održao ni prof. dr. Ante Stamać, pa je uslijedilo predavanje dr. Davida Volggera, profesora biblijskih znanosti u Rimu. Volgger je govorio o Josipovoj povijesti prema Post 37 – 50 i romanu Thomasa Manna »Josip i njegova braća«. Iako se Thomas Mann uglavnom držao biblijske pripovijesti iznimku je načinio s obzirom na epizodu o Tamari (usp. Post 38). Iz Ljubljane je došla i dr. Irena Avsenik Nabergoj i govorila o čežnji i iskušenju u Bibliji i književnoj tradiciji Mediterana. Od ključne je važnosti opis stvaranja u Knjizi Postanka, odnosno dio u čijem je središtu pad Adama i Eve (Post 2,4b – 3,24). Ove teme pogodne su za usporedbu s ostalim književnostima u kojima su prisutne, kao i za usporedbu vremena i jezika u kojima se pojavljuju. Adrijana Car-Mihetec, dr. Milovan Tatarin i dr. Krešimir Šimić imali su za temu »Muku Gospodina našega Jezusa Isukrsta« Petra Kanavelića u kontekstu dopreporodne drame s pasionskom tematikom. Pasionaska tema u hrvatskoj dopreporodnoj književnosti ima dugu tradiciju, počevši od »Pjesni ot muki Hrstovi« iz *Pariške pjesmarice* (1380.), preko narativnih i dijaloško-narativnih sastavaka te cjelovitih dramatizacija, do osamnaestostoljet-

nih obrada tzv. Gospinih plačeva i Isusove muke, među kojima je svojedobno osobito bila popularna »Muka gospodina našega Isukrsta i plač Matere njegove« Petra Kneževića iz 1753. Božidar Petrač govorio je o nekim vidovima muke u hrvatskoj drami 20. stoljeća. S obzirom na velik broj dramskih tekstova koji su eksplicitno ili implicitno nadahnuti, motivirani i prožeti Kristovom pasijom, predavač, među ostalim, posebnu pozornost posvećuje Franu Galoviću, Miroslavu Krleži i Ivanu Bakmazu. Dr. Ivica Matičević uzeo je za temu: »Biblija i književna avangarda«. Predavač je nastojao odgovoriti na pitanje na koji je način biblijski predložak, u misaonom (značenjskom) i formalnom (tematskom, fabularnom) smislu bio formativan za korpus tekstova koji čine maticu ili su u zoni djelovanja avangardnih stilema, napose ekspresionističkog kao predominantnog u hrvatskoj književnosti 1910. i 1930. »Biblija i hrvatska usmena književnost« bio je naslov predavanja što ga je održao prof. dr. Stipe Botica s Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Riječ je o tome kako su biblijski tekstovi »ulazili« u tradicijsku kulturu i posebice u razne tekstove hrvatske usmene književnosti. Na rasporedu simpozija bili su i dr. Nikica Kolumbić s temom »Dva hvarska romana o temi muke Isusove (Juraj Carić i Rajmund Kupareo)«, dr. Krešimir Nemeč iz Zagreba s temom »Biblijski intertekst Novakova romana *Mirisi, zlato i tamjan*« te Igor Zidić i njegovo predavanje »Biblijski motivi u hrvatskoj modernoj likovnoj umjetnosti«.